

AGDER
fylkeskommune

Plan for opplæring i kriminalomsorgen

Agder 2022-2025

Innholdsfortegnelse

1	Innledning.....	3
2	Rammefaktorer	3
2.1	Økonomiske ressurser	3
2.2	Organisering	4
3	Mål, satsingsområder og tiltak	5
3.1	Hovedmål.....	5
3.2	Satsingsområder og tiltak.....	5
3.2.1	Tverrfaglig samarbeid og sikring av overganger	5
3.2.2	Helhetlig karriereveiledning, likeverdige opplæringstilbud og ens dokumentasjon.....	6
3.2.3	Fag- og yrkesopplæring	6
3.2.4	Digital satsing.....	6
3.2.5	Kompetanseheving og kulturbygging.....	7
4	Bakgrunnsinformasjon	7
4.1	Tverrfaglig samarbeid og samhandling	7
4.2	Ulike veier til kompetanse for voksne.....	8
4.2.1	Opplæringsretten	8
4.3	Realkompetansevurdering og ulike veier til studiekompetanse og fagbrev/grunnkompetanse – herunder MFY.....	9
4.4	Dokumentasjon	10
4.5	IKT-løsninger.....	10
4.6	Skoletilbudet i avdelingene	11
4.6.1	Froland avdeling	11
4.6.2	Mandal avdeling	12
4.6.3	Evje avdeling.....	12
4.7	Helhetlig karriereveiledning og rådgiverrollen	12
4.7.1	Helhetlig karriereveiledning	12
4.7.2	Rådgiverrollen	13
4.8	Oppfølgingsklassen.....	14
5	Lovgrunnlag og styringsdokumenter	14
5.1	Opplæringsloven	15
5.2	Lov om gjennomføring av straff.....	15

5.3 Sentrale styringsdokumenter.....15

1 Innledning

Agder fylkeskommune har ansvar for opplæringen innen kriminalomsorgen i Agder. I dette inngår veiledning/rådgivning/undervisning i fengslene og i oppfølgingsklassen. Opplæring og kompetanseheving er sentralt i rehabiliteringsprosessen hvor målet er å hindre tilbakefall og legge til rette for videre opplæring, utdanning og arbeid. Dette er viktig både for den enkelte og er en del av levekårssatsingen i Agder fylkeskommune.

Gjennom Stortingsproposisjon nr. 1, 1996-1997, blir fylkeskommunene bedt om, i samarbeid med blant annet kriminalomsorgen og andre samarbeidspartnere, å lage en samlet plan for opplæringen i hvert fylke.

Planen skal vise målsettinger for opplæringen innenfor kriminalomsorgen i Agder, og satsingsområder og konkrete tiltak inklusive nærmere beskrivelse av nødvendig samhandling. Lovverk og andre sentrale styringsdokumenter, samt kriminalomsorgens strategidokumenter og satsingsområder, skal danne en plattform.

En bredt sammensatt arbeidsgruppe utarbeidet høsten 2021 et forslag til handlingsplan for hvordan opplæringen i Agder fengsel og i oppfølgingsklassen skal være de neste tre årene.

Arbeidsgruppa består av:

- Valgerd Mørch, rådgiver Utdanningsavdelingen Agder fylkeskommune
- Helene Grude, seniorrådgiver Region sørvest, Kriminalomsorgen
- Kjersti Simonsen, fungerende assisterende friomsorgsleder, Agder friomsorgskontor
- Kenneth Harbak, fungerende inspektør aktivisering og mestring, Agder fengsel og Andreas Vikhals, inspektør aktivisering og mestring, Agder fengsel
- Hans-Petter Jacobsen, inspektør, Agder fengsel Froland avdeling
- Greta Birkeland, tilbakeføringskoordinator, Agder fengsel Mandal avdeling
- Kristine Reiersen, rådgiver opplæringen i Froland avdeling, Sam Eyde videregående skole
- Trygve Sirnes, avdelingsleder opplæringen i Mandal avdeling, Mandal videregående skole
- Lars Anders Gathe-Ilebekk, rådgiver Karriere Agder Arendal
- Vemund Jensen, tillitsvalgt Utdanningsforbundet

Planen gjelder innenfor økonomiske rammer gitt gjennom statlige bevilgninger øremerket til opplæring i kriminalomsorgen og evt. prosjektmidler.

2 Rammefaktorer

2.1 Økonomiske ressurser

Det er nedfelt en egen tilskuddsordning over statsbudsjettet for opplæring innen kriminalomsorgen. Formålet med denne er å stimulere til opplæring på

grunnskolenivå for innsatte som ikke har fullført grunnskolen, samt videregående opplæring for de som har rett til det.

Utdanningsdirektoratet har det overordnede ansvaret for forvaltningen av tilskuddsordningen, mens Statsforvaltaren i Vestland er koordinerende instans samt har ansvaret for faglig/pedagogisk oppfølging, forsøks- og utviklingsarbeid og internasjonalt arbeid på området. Tildelingen til fylkeskommunen fastsettes på grunnlag av antall soningsplasser i det enkelte fylke. I Agder fengsel er det 345 plasser. I tillegg tildeles tilskudd til en oppfølgingsklasse.

I 2021 fikk Agder fylkeskommuner tildelt kr. 22.972.000, - til opplæring i fengslene og kr. 1.583.000, - til oppfølgingsklassen.

Utdanningsavdelingen i fylket fordeler det årlige tilskuddet etter antallet soningsplasser med en liten justering til kvinnefengselet på Evje.

I forbindelse med bygging av nytt Agder fengsel, fikk Agder fylkeskommune etter søknad også innvilget tilskudd til førstegangsanskaffelse av undervisningsutstyr.

2.2 Organisering

Agder fengsel består av fire avdelinger:

- Mandal avdeling, 100 plasser høysikkerhet for menn
- Froland avdeling, 200 plasser høysikkerhet for menn
- Evje avdeling er et kvinnefengsel med 10 plasser høysikkerhet og 20 lavere sikkerhet
- Overgangsboligen Solholmen i Kristiansand med 15 plasser. Her kan innsatte sone siste del av straffen under mer åpne forhold

Agder friomsorgskontor har hovedkontor i Kristiansand og kontorer i Arendal og Lyngdal. Friomsorgen har ansvar for straffegjennomføringen i samfunnet.

Agder fengsel og friomsorgskontor er en del av Kriminalomsorgen region sør-vest. Regionskontoret har blant annet ansvar for straffegjennomføringen innenfor regionens grenser, og skal sikre helhetlig ressursutnyttelse og et godt samarbeid med andre regioner.

Utdanningsavdelingen i Agder fylkeskommune har det overordnede ansvaret for opplæringen innen kriminalomsorgen, mens det administrative og faglige ansvaret er lagt til egne avdelinger ved de tre videregående skolene: Mandal, Sam Eyde og Setesdal. Skolene skal også sørge for å rapportere nøkkeltall fire ganger i året til Statsforvaltaren i Vestland. Avdelingsleder ivaretar det daglige samarbeidet mellom skolen og kriminalomsorgen. Lærerne som underviser i fengsel, gjør dette enten på heltid eller deler tiden sin med ordinær opplæring i hovedskolen. Alle skoleavdelingene har også rådgivere.

Straffegjennomføring omfatter både domfelte og varetektsinnsatte.

Alle innsatte har aktivitetsplikt, dvs. at de må delta i arbeid, skole eller programvirksomhet. I Agder fengsel er skole definert som den viktigste aktiviteten for de innsatte.

Det er etablert en oppfølgingsklasse med 12-15 plasser lokalisert sentralt i Kristiansand og administrert fra Mandal videregående skole.

3 Mål, satsingsområder og tiltak

3.1 Hovedmål

Hovedmålsettingen for opplæring innen kriminalomsorgen er å gi kunnskaper og ferdigheter samt å bidra til sosial mestring og selvhjulpenhet slik at den enkelte kan utnytte sine evner og delta i verdiskapningen i samfunnet. Utdanning kan bidra til en god rehabilitering og gi økt mulighet for å få jobb. For at opplæringen skal bli vellykket, kreves et godt tverrfaglig samarbeid med kriminalomsorgen, andre aktuelle aktører og fylkeskommunen.

Agder fylkeskommune ønsker

- å ha et likeverdig, bredt og tilpasset opplæringstilbud både til de innsatte i fengslene og til deltagere i oppfølgingsklassen
- å ha et godt tilbud om karriereveiledning
- å bidra til å sikre overgangen mellom straffegjennomføring og frihet

3.2 Satsingsområder og tiltak

3.2.1 Tverrfaglig samarbeid og sikring av overganger

Tverrfaglig samarbeid og samhandling er med på å gi en forståelse for hverandres oppgaver og dermed bygge et fellesskap rundt den innsatte/domfelte slik at opplæring skjer. Innsettelse og løslatelse skjer fortløpende, og er knyttet til en viss uforutsigbarhet. Gode rutiner og tett samarbeid mellom ulike aktører kan bidra til å sikre overgangene.

Tiltak:

- Etablere og videreutvikle gode samarbeidsrutiner med kriminalomsorgen bl.a. gjennom felles møtearenaer på ulike nivåer og utarbeidelse av lokale avtaler om bruk av lokaler, utstyr og materiale
- Styrke samarbeidet mellom de ulike skoleavdelingene/oppfølgingsklassen ved å fortsette med jevnlig møter på ledelsesnivå, legge til rette for at det blir enkelt å ta kontakt på tvers på alle nivåer, f.eks. gjennom en årlig samling
- Skolen skal, i samarbeid med arbeidsdriften og andre aktører, bestrebe seg på å tilby kurs/opplæring for de innsatte gjennom større deler av året
- Utarbeide gode rutiner gjeldende endringer i straffegjennomføringen og i tilbakeføringsarbeidet gjennom samarbeid mellom kriminalomsorgen ved tilbakeføringskoordinatorer, skoleavdelingene, friomsorgen, Karriere Agder, oppfølgingsklassen o.a.

- Reetablere oppfølgingsklassen i Kristiansand

3.2.2 Helhetlig karriereveiledning, likeverdige opplæringstilbud og ens dokumentasjon

Det er et mål å få innsatte som kan dra nytte av det, aktivisert inn i et opplæringsløp. God karriereveiledning kan både motivere til å velge skole og føre til et forkortet utdanningsløp. De ulike avdelingene i Agder fengsel skal ha et variert og likeverdig opplæringstilbud med lokale tilpasninger i forhold til størrelse, tilgang på lokaler, o.a.

Tiltak:

- Basert på erfaringer fra utprøvningsfase og etter behov skal det for den innsatte i opplæring utarbeides en plan for karriereveiledning med utgangspunkt i nasjonale kompetansestandarder, gjerne i samarbeid med Karriere Agder, kriminalomsorgen og andre aktuelle aktører
- Samarbeidet med Karriere Agder utvikles videre slik at de kan bidra inn i skolen i Agder fengsel med karriereveiledning, realkompetansevurdering og kompetanseheving av aktuelle ansattegrupper
- Skolen skal bidra til konkrete tiltak for å motivere til skolegang og opplæring
- Det utarbeides felles retningslinjer, rutiner og maler i skoleavdelingene, f.eks. opplæringsplan, kartleggings skjemaer
- Deltagelse i opplæring knyttes opp mot læreplanmål så langt det lar seg gjøre, og gjøres tilgjengelig i skoleadministrative systemer/registre slik at opplæringen blir dokumentert

3.2.3 Fag- og yrkesopplæring

Skolen skal bidra til at flere innsatte får en yrkesfaglig kompetanse. Det er et stort potensial for opplæring i fengslenes verksteder og i andre læringsarenaer under straffegjennomføringen.

Tiltak:

- Bidra til et tett samarbeid mellom skolen og arbeidsdriften
- Samarbeide med aktuelle instanser i fylket bl.a. ved søknad om godkjenning av Agder fengsel/den videregående skolen som lærebedrift innenfor flere av fagfeltene som tilbys
- Utnytte handlingsrommet med fleksible opplærings- og vurderingsordninger slik at flest mulig får dokumentert/formalisert en kompetanse
- Prosjektet *Modulstrukturert fag- og yrkesopplæring* utvides til alle avdelingene – i et samarbeid med Karriere Agder

3.2.4 Digital satsing

Agder fengsel er bygd opp med en moderne digital infrastruktur og det er ønskelig å kunne utnytte denne kapasiteten ved å være med på å utvikle nye systemer for bruk av IT i opplæringen.

Tiltak:

- Videreføre intensjonen til Agder fengsel om å være førende på digitale løsninger, slik at innsatte får nødvendige læringsbetingelser og skolen gode arbeidsforhold
- Digital satsing gjennom deltagelse i prosjektet *Digital skole i kriminalomsorgen*; Agder er pilotlokasjon

3.2.5 Kompetanseheving og kulturbygging

I Agder fengsel skal skolen og arbeidsdriften samarbeide om opplæring, dels i samme lokaler. Det er ulike fagområder og kulturer som møtes, det må derfor samarbeides kontinuerlig for å bygge et felleskap.

Tiltak:

- Behovet for felles kompetanseheving og kulturbygging kartlegges, plan for tiltak utarbeides og tiltak iverksettes

4 Bakgrunnsinformasjon

4.1 Tverrfaglig samarbeid og samhandling

I arbeidet med de innsatte i fengslene og deltagere i oppfølgingsklassen er tverrfaglig samarbeid og samhandling viktig, f.eks. med ulike etater som NAV, helsetjenesten, bibliotekstjenesten og Karriere Agder. For skolen er likevel den viktigste samarbeidspartneren kriminalomsorgen, i fengslene særlig arbeidsdriften og tilbakeføringskoordinatorerne, men også progresjonsteamet rundt den enkelte innsatte. For oppfølgingsklassen er det naturlig å samarbeide tett med friomsorgskontoret.

Samtykke fra den innsatte er nødvendig ved samhandling på tvers. Felles planarbeid er sentralt. Det er derfor faste jevnlige møter med ansvarlige for opplæring i fengsel, skoleledelsen og fengselsledelsen.

Arbeidsdriften og skolen deler til dels verksteder, og noe av bærebjelken i den yrkesfaglige opplæringen ligger i dette samarbeidet. Arbeidsdriften gir de innsatte praksisopplæring i samarbeid med faglærer, hvor sistnevnte har det pedagogiske ansvaret og sørger for at elevene får opplæring etter læreplanen og at denne opplæringen blir evaluert og dokumentert. Arbeidsdriften har også egne aktiviteter i de samme lokalene. En av utfordringene i det tverrfaglige samarbeidet er at lærere og ansatte i arbeidsdriften har ulik arbeidstid.

Progresjonsteamet skal legge til rette for at den innsatte kan få et best mulig innhold i straffegjennomføringen og bidra til å skape en trygg løslatelse som forebygger ny kriminalitet. Teamet består av den innsatte selv, kontaktbetjent og sosialkonsulent. I tillegg kan f.eks. friomsorgskonsulent, fastlege, lærer, NAV-veileder, rus-konsulent og familie delta.

Samarbeidet med tilbakeføringskoordinatorene legger til rette for en evt. videreføring av opplæringen etter løslatelse. Her spiller også friomsorgen en viktig rolle.

Friomsorgen i Agder har ansvaret for flere straffereaksjoner ute i samfunnet. Dette gjelder blant annet oppfølging av domfelte som gjennomfører samfunnsstraff, er prøveløslatt med vilkår, gjennomfører betinget dom med program for ruspåvirket kjøring eller ND (narkotikaprogram med domstolskontroll), eller straffegjennomføring i hjemmet (EK). Ved disse formene for straffegjennomføring videreføres eksisterende plan eller det utarbeides en plan som inneholder områder som utdanning, arbeid, fritid, forhold til rusmidler, forhold til kriminalitet, boforhold og trening på daglige gjøremål. Friomsorgen samarbeider med ordinære utdanningsinstitusjoner, NAV og oppfølgingsklassen.

4.2 Ulike veier til kompetanse for voksne

4.2.1 Opplæringsretten

I Agder fengsel har vi valgt å gi opplæring i henhold til voksenretten fordi det gir større fleksibilitet samtidig som de innsattes behov blir ivaretatt. Det er dermed særlig kapittel 4A i Opplæringsloven som gjelder for opplæring i Agder fengsel.

Voksne f.o.m. fylte 25 år som ikke har fullført videregående opplæring, har rett til videregående opplæring. Med denne retten følger status som "deltaker". Med rett som voksen følger en del rettigheter, f.eks.:

- Rett til realkompetansevurdering
- Opplæringen tilpasset den enkelte
- Rett til standpunktvurdering i hele fag
- Rett til kompetansebevis
- Eksamen enten som deltager eller som privatist
- Andre krav til fag- og timefordeling

Dersom noen skulle ønske å ta opplæringen med ungdomsretten sin, må han/hun fremme en søknad om dette. Men rammebetingelsene rundt opplæring i fengsel tilsier store utfordringer med gjennomføring av fulltidsopplæring. Det vil også være begrensninger i hvilke utdanningsprogram som vil kunne tilbys.

Ved inntak og prioritering til opplæringstilbud, vil rettighetselever som skal fullføre grunnskolen og ta opplæring på videregående skole, bli prioritert. Vi legger til rette for andre opplæringsønsker dersom det er ressurser og kapasitet til det.

Det kan by på utfordringer å identifisere rettighetene til de innsatte. Voksne kan ha svært mangelfull dokumentasjon av tidligere opplæring og arbeidserfaring. Mye må baseres på samtale med den innsatte. Er den innsatte under 25 år, kan inntaksavdelingen i fylket sjekke ut tidligere opplæring.

4.3 Realkompetansevurdering og ulike veier til studiekompetanse og fagbrev/grunnkompetanse – herunder MFY

Innenfor voksenopplæringen er realkompetansevurdering sentral. Realkompetanse er all kompetanse som er skaffet gjennom formell, ikke-formell eller uformell læring. Det vil si alle kunnskaper og ferdigheter tilegnet gjennom utdanning, lønnet eller ulønnet arbeid, organisasjonserfaring, fritidsaktiviteter eller på annen måte.

Realkompetansevurdering er å vurdere den enkeltes kompetanse opp mot fastsatte kriterier. Vurderingen kan føre til avkortet opplæring, opptak til studier, fritak fra deler av et studium, ny jobb eller høyere lønn. Det er Karriere Agder som foretar realkompetansevurdering i fylkeskommunen.

Dokumentasjon av realkompetanse kan være attester og kursbevis eller andre dokumenter fra ulike former for læringsaktiviteter. Det kan også være film, lydopptak eller bilde som viser utførelse av arbeid. Dokumentasjon kan også beskrive kompetanse opparbeidet på en arbeidsplass i form av en egenerklæring eller en attest signert av leder. Praksisattester dokumentert av arbeidsdriften i fengslene kan være en slik dokumentasjon.

Eksempler på ulike veier til opplæring/dokumentasjon av kompetanse:

- **Generell studiekompetanse gjennom 23/5-regelen** har disse kravene:
 - har fylt 23 år eller mer i det året det søkes om opptak til høyere utdanning
 - har minst fem års praksis og/eller utdanning
 - har fullført og bestått de seks studiekompetansefagene: norsk, engelsk, samfunnsfag, historie, matematikk og naturfag
- **Fagopplæring**

I Agder fengsel er det allerede godkjente lærebedrifter, f.eks. innen restaurant- og matfag. Lærebedriftene har valgt å bli medlem av et opplæringskontor. Det betyr at det kan utdannes fagarbeidere inne i fengselsavdelingene. Lærlinger og kandidater for fagbrev på jobb tegner lærekontrakt med opplæringskontoret. Lærekandidater tegner opplæringskontrakt. Mer om opplæring i bedrift i Agder fylkeskommune [her](#).

 - **Vanlig løp:** 2 år opplæring i skole og 2 år i bedrift, evt. 1+3
 - **Vg3 fagopplæring i skole** - etter bestått Vg1 og Vg2
 - **Fagbrev på jobb** – opplæring på arbeidsplassen og ingen krav til fellesfag, men krever bestått tverrfaglig Vg3-eksamen før oppmelding til fagprøven, varighet varierer og eventuelt realkompetansevurdering i forkant
 - **Praksiskandidatordningen** er en dokumentasjonsordning hvor målgruppen er voksne som har jobbet lenge innenfor et fag. Det kreves bred arbeidserfaring i et lærefag - minimum fem års allsidig praksis (i fag som har 2+2 modell) og dessuten bestått skriftlig eksamen i lærefaget, ikke fellesfag. Praksisen må dokumenteres og godkjennes av fylket.
 - Forsøksordning **MFY – modulstrukturert fag- og yrkesopplæring** (mer [her](#)) - er forankret hos Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse.

Det prøves ut en fleksibel vei frem til fagbrev for voksne gjennom modulstrukturerte læreplaner i utvalgte lærefag. Hovedprinsippet i opplæringen er at den skal foregå i bedrift. Læreplanene inneholder relevante kompetansemål fra fellesfagene samt alle kompetansemålene fra Vg3/opplæring i bedrift for det aktuelle lærefaget. Formålet for faget, grunnleggende ferdigheter og bestemmelser for sluttvurdering er lik den ordinære læreplanen i lærefaget.

Deltakerne i modulforsøket skal etter opplæring i hver modul ha vurdering (godkjent/ikke godkjent) og dokumentasjon (kompetansebevis). Lærerne i modulstrukturert fag- og yrkesopplæring og opplæringsansvarlig i bedrift er sammen ansvarlige for opplæringen og vurderingen av hver enkelt modul. For å kunne melde seg opp til fag- og svenneprøven må deltakerne i forsøket ha fått vurderingen «godkjent» i alle modulene.

I Agder fylkeskommune drives forsøket av Karriere Agder Kristiansand. Det er bestemt at ordningen skal prøves ut som et delprosjekt i opplæringen i kriminalomsorgen fordi modulstrukturert opplæring er et godt utgangspunkt for tilrettelagt opplæring for de innsatte. I oktober 2020 ble det bevilget et tilskudd på kr. 100 000,- til prosjektet fra Statsforvaltaren i Vestland. Pengene ble fordelt til Karriere Agder Kristiansand, Sam Eyde og Mandal videregående skoler. Det ble bestemt at vi prøver ut MFY innenfor kokkefaget, og arbeidet er godt i gang. Karriere Agder har utarbeidet retningslinjer som skolene skal følge.

4.4 Dokumentasjon

Det er fylkeskommunen som utsteder dokumentasjonen knyttet til opplæringen: Vitnemål, kompetansebevis, fag- og svennebrev, dokumentasjon av moduler i MFY-ordningen og realkompetansevurdering. Dette registreres i fylkeskommunens registre.

Dersom en innsatt har hatt arbeid som aktivitet, dokumenteres dette ved at arbeidsdriften skriver en praksisattest som beskriver den innsattes arbeidsoppgaver. Skolen kvalitetssikrer og signerer. Dokumentet kan fremvises en fremtidig arbeidsgiver eller brukes i en realkompetansevurdering. Statsforvaltaren i Vestland har igangsatt et arbeid for å lage en nasjonal løsning for praksisattester. Formålet er lik dokumentasjon av arbeidspraksis fra arbeidsdriften uavhengig av sted.

4.5 IKT-løsninger

Kriminalomsorgsdirektoratet tilbyr en IKT-løsning, Desktop for skolen (DFS), til bruk for skoleverket til opplæring av innsatte i kriminalomsorgen. Denne skal gi opplæringssektoren rammene til å gjennomføre opplæring med bruk av IKT, i tråd med gjeldende regelverk, og samtidig fylle kriminalomsorgens behov for sikkerhet.

Nåværende DFS har imidlertid begrenset digital funksjonalitet og deltagerne i opplæringen har i liten grad fysisk tilgang til skoleløsningen. Dette fører til store digitale skiller i opplæringen i og utenfor fengsel. Etter initiativ bl.a. fra Agder

fylkeskommune er det derfor opprettet et samarbeidsprosjekt mellom Statsforvaltaren i Vestland, Vestland fylkeskommune og KDI kalt Digital skole i kriminalomsorgen.

Den nye skoleløsningen skal tilrettelegge for at:

- skolen kan oppfylle formålet med opplæring
- det gis opplæring i tråd med de faglige og digitale kompetansemålene slik at retten til opplæring ivaretas, og slik at elevene gis digital kompetanse som styrker forutsetningene for deltakelse i samfunnet og dermed bedre muligheten for en vellykket tilbakeføring
- digital opplæring skal skje innen sikkerhetsmessig forsvarlige rammer

I Agder fengsel er det tilrettelagt både teknisk og organisatorisk for å kunne prøve ut flere aspekt ved en modernisert skoleløsning. Den tekniske infrastrukturen ved Agder fengsel er sikkerhetsmessig bygget for moderne digitale løsninger, bruk av IKT på cella og tettere samhandling mellom skolen og fengselet. Agder skal derfor være pilotlokasjon for prosjektet.

Den nye digitale plattformen for skolen i kriminalomsorgen skal være en nasjonal løsning. Den skal dekke skolens behov for digitale verktøy, tilrettelegge for samhandling og samordning mellom skolen og fengselet særlig knyttet til arbeidsdrift og gi støtte til innsatte som tar høyere utdanning. Det skal tilrettelegges for at skoleløsningen er tilgjengelig for elevene også utenfor undervisningsrommene.

4.6 Skoletilbudet i avdelingene

Tilbudene vil være i endring.

4.6.1 Froland avdeling

Opplæringstilbudet er fordelt på to stjernebygg. Her er det både teorirom og verksteder. På området finnes også andre lokaler som brukes i skolesammenheng f.eks. butikken.

Skolen tilbyr dette:

Fagområder/fag	Kurs
Frisørfaget	Barrista
Bygg- og anleggsteknikk, tømmer, treteknikk, murer	Truckfører
Teknologi og industrifag: bl.a. sveis, motormekaniker	Fallsikring
Restaurant- og matfag: kokk, servitør, baker, konditor	Stillasbygger
Salgsfaget	Varme arbeider
Fellesfag for yrkesfag og studieforberedende fag	Eksamensforberedende kurs
Individuell oppfølging bl.a. i programfag og høyere utdanning	Kurspakker i engelsk og norsk for språklige minoriteter; bistand i andre språk etter behov
Kroppsøving, treningslære	

4.6.2 Mandal avdeling

Her tilbyr skolen dette:

Fagområder/fag	Kurs
Bygg- og anleggsteknikk, primært tømrer og murer	Truckfører
Teknologi og industrifag: mekanikerfag (minus sveis)	HMS - verktøy
Restaurant- og matfag: kokk, baker, konditor	Stillasbygger
Håndverk, design og produktutvikling (kunst, håndverk, design, maling og montering)	Frisør - klipping
Salgsfaget	Eksamensforberedende kurs
Fellesfag for yrkesfag og studieforberedende fag	

4.6.3 Evje avdeling

På avdeling for lavere sikkerhet har skolen teorirom i hovedbygget, mens undervisning i praktiske fag i hovedsak foregår i et eget aktivitetsbygg eller ute på Evjemoen-området.

Fagområder/fag	Kurs
Frisørfaget	Barista
Hudpleiefaget	IKT-kurs (nybegynner, Word, PP, Excel, Photoshop, CAD)
Restaurant- og matfag	«Grønne fingre»; dyrke vekster ute og i drivhus til bruk i bl.a. RM
Håndverk, design og produktutvikling	
Språkfag, spansk og evt. engelsk	
Fellesfag for yrkesfag og studieforberedende fag etter avtale	
Kroppsøving	
HMS (dokumentert opplæring i bruk av utstyr)	
Individuell oppfølging/undervisning: privatisteksamener, fellesfag og programfag	

I en liten nybygd avdeling (10 soningsplasser) med høy sikkerhet tilbyr skolen dette:

Fagområder/fag	Kurs
Frisørfaget	Handverk, tre-/skinnarbeider mm.
Hudpleiefaget	Kost, mat og hygiene
Språkfag, spansk og evt. engelsk	IKT-kurs (nybegynner, Word, PP, Excel, Photoshop, CAD)
Fellesfag etter avtale	«Grønne fingre»; dyrke vekster ute og i drivhus til bruk i bl.a. RM
Kroppsøving	
HMS (dokumentert opplæring i bruk av utstyr)	
Individuell oppfølging/undervisning ift. privatisteksamener, fellesfag og programfag	

4.7 Helhetlig karriereveiledning og rådgiverrollen

4.7.1 Helhetlig karriereveiledning

Karriereveiledningen i opplæringen i kriminalomsorgen i Agder tar utgangspunkt i [prinsipper](#) utarbeidet av Nordisk Netværk for Voksnes Læring og [kompetansestandarder for karriereveiledning](#) som er utarbeidet av HK-dir.

Helhetlig karriereveiledning defineres som en kontinuerlig prosess som gjør individer i alle aldre og livsstadier i stand til å identifisere sine evner, kompetanser og interesser for å gjøre meningsfulle utdannings- og yrkesvalg. Det vil bidra til å gjøre dem i stand til å mestre og styre sin livsvei gjennom læring, arbeid eller andre livsarenaer hvor disse evnene, kompetansene og interessene læres og/eller brukes. Veiledning omfatter en rekke individuelle og gruppeaktiviteter som gjelder informasjon, rådgiving, kompetansekartlegging, støtte samt undervisning i beslutningstaking og karriereferdigheter.

I skolen i Agder fengsel skal karriereveiledningen så langt det lar seg gjøre

- være kjent for både de innsatte, ansatte i kriminalomsorgen og relevante samarbeidspartnere
- være tilgjengelig
 - o som veiledning ansikt til ansikt, gruppeveiledning og gjennom bruk av informasjonsteknologi
 - o gjennom hele straffegjennomføringsforløpet
 - o på ulike språk
- være tilpasset den enkeltes behov og ønsker
- ha ulike tiltak satt i sammenheng over tid, og inneholde elementer som stimulerer lærings- og utviklingsprosesser – karrierelæring
- gi kunnskap og informasjon om utdanning og arbeidsmarked, koble fag mot karriereveier/ karriereløp (relevans), arrangere møter med arbeidsliv og arbeidstakere, gi arbeidslivserfaring, legge til rette for møter med høyere utdanning
- framstå som et helhetlig, men differensiert, tilbud
- samordne innsatsen med aktører som tilbyr karriereveiledning slik at det blir et helhetlig og forutsigbart tilbud
- ha rutiner for samarbeid med ulike aktører også i løslatelsesprosessen

Det er laget en ny landsdekkende tjeneste som skal gi alle som trenger det tilgang til offentlig, kvalitetssikret og gratis veiledning uten å møte opp fysisk. På karriereveiledning.no kan alle ta kontakt med en profesjonell karriereveileder helt anonymt. Dette er en tjeneste det er vanskelig å få tilgang på inne i fengslene i dag. Det er derfor et av de tilbudene som digitaliseringsprosjektet skal vurdere.

4.7.2 Rådgiverrollen

Alle skoleavdelingene i Agder fengsel har egne ansatte rådgivere. Deres oppgave er særlig å gjøre den første undersøkelsen av den innsattes ønsker for aktivitet, enkel karriereveiledning og kartlegging både av rettigheter og tidligere erfaringer/opplæring/arbeid – gjerne i samarbeid med kriminalomsorgen (jf. deres BRIK). Det skal utarbeides en opplæringsplan for hver enkelt deltager – som oppdateres underveis.

Dersom det er behov for en mer omfattende karriereveiledning, enkeltvis eller i grupper, eller realkompetansevurdering, benyttes tjenester fra Karriere Agder.

Karriere Agder kan også gi systemstøtte til rådgiverne og andre ansattegrupper i fengslene.

4.8 Oppfølgingsklassen

Det er 11 oppfølgingsklasser sentralt plassert rundt om i landet. Oppfølgingsklasser har som mål å lette overgangen fra utdanning under straffegjennomføring til deltakelse i ordinær utdanning. Målgruppen er alle som på ulike måter er eller nylig har vært tilknyttet kriminalomsorgen. Opplæringstilbudet skal være mer fleksibelt og supplerende enn det skolen ellers tilbyr. Det skal også tilbys karriereveiledning. Man skal kunne starte opp som deltager i en oppfølgingsklasse gjennom hele skoleåret.

Oppfølgingsklassen i Agder er for tiden under omlegging. Klassen skal ha lokaler sentralt i Kristiansand, Elvegata 2/4, men er nå lagt administrativt under Mandal videregående skole. En faglig leder skal ha sitt daglige virke i klassen både som koordinator, rådgiver og lærer i enkelte fag. Videre skal det knyttes lærere til etter behov, og undervisning kan også avtales med Karriere Agder og andre videregående skoler. Behovet til deltagerne vil styre mye av tilbudet, dog begrenset av de økonomiske rammene. Rekrutteringen til klassen går i hovedsak via Agder fengsel, Agder friomsorgskontor og evt. andre fengsler og friomsorgskontor i landet. Det vil bli 12-15 plasser.

I planperioden vil oppfølgingsklassen være under utvikling. Viktige fokusområder er:

- å bygge opp et bredt og tilpasset tilbud ved hjelp av en fast faglig leder/koordinator og dedikerte lærere
- å få på plass hensiktsmessige og hyggelige lokaler som kan motivere til læring
- å markedsføre tilbudet bredt slik at de som trenger en plass i oppfølgingsklassen får det
- å få til et godt samarbeid med skolene i Agder fengsel ved løslatelse
- å vurdere hvordan oppfølgingsklassen kan dra nytte av Karriere Agder, PPT, OT, opplæringskontor, eksamenskontor og andre tjenester knyttet til fylkeskommunen
- å få til et godt samarbeid med Kriminalomsorgen i Agder
- å kunne forholde seg til andre samarbeidspartnere som NAV, politiet og organisasjoner som Kirkens bymisjon, Frelsesarmeen, Røde Kors, WayBack

5 Lovgrunnlag og styringsdokumenter

Opplæring har lange tradisjoner i norsk fengselshistorie. I 1969 ble ansvaret for opplæringen overført fra fengselsvesenet til skoleverket. Fremdeles gjelder prinsippet om at straffen er frihetsberøvelse fremfor tap av sivile rettigheter.

Opplæringsloven, straffegjennomføringsloven og ulike styringsdokumenter regulerer hvilke områder som bør vektlegges og prioriteres. Her nevnes de viktigste.

5.1 Opplæringsloven

De innsattes rettigheter til grunnskoleopplæring og videregående opplæring er forankret i Opplæringsloven. Fylkeskommunens ansvar for opplæring er hjemlet i Opplæringsloven § 13-2 a:

Fylkeskommunen har ansvaret for å oppfylle retten til grunnskoleopplæring og videregående opplæring etter denne loven for innsatte i fengsel innenfor vedkommende fylkeskommune. Når opplæring skjer i fengsel, skal kriminalomsorgen sørge for nødvendige lokaler til formålet.

Kunnskapsdepartementet jobber med en ny opplæringslov som vil være klar tidligst 2023.

5.2 Lov om gjennomføring av straff

I Straffegjennomføringsloven påpekes det at det skal legges til rette for at den innsatte får et aktivitetstilbud på dagtid (§ 18), videre at i § 1-4 at den domfelte har aktivitetsplikt. Opplæring er likestilt med andre aktiviteter for innsatte, og deltakelse i et aktivitetstilbud utløser dagpenger. Kriminalomsorgens ansvar i forvaltningssamarbeidet hjemles i straffegjennomføringsloven § 4:

Kriminalomsorgen skal gjennom samarbeid med andre offentlige etater legge til rette for at domfelte og innsatte i varetekt får de tjenester som lovgivningen gir dem krav på. Samarbeidet skal bidra til en samordnet innsats for å dekke domfelte og innsattes behov og fremme deres tilpasning til samfunnet.

Retningslinjene til lovens § 4, fastsatt av Kriminalomsorgens sentrale forvaltning, presiserer at domfelte og innsatte har, med de begrensninger som følger av frihetsberøvelsen, samme rett til tjenester og tilbud og de samme forpliktelsene og ansvar som befolkningen ellers.

5.3 Sentrale styringsdokumenter

I tillegg til opplæringsloven og straffegjennomføringsloven foreligger det en rekke styringsdokumenter som er sentrale for opplæringen som gis i kriminalomsorgen.

- [Rundskriv nr. G-1/2008 om Forvaltningssamarbeid mellom opplæringssektoren og kriminalomsorgen \(under revisjon\)](#)

Kriminalomsorgen og opplæringssektoren skal legge til rette for et forpliktende og kvalitativt godt forvaltningssamarbeid ved å klargjøre ansvars- og oppgavefordelingen for etatene på sentralt, regionalt og lokalt nivå. I rundskrivet fremgår det at opplæringer et viktig bidrag for å hindre tilbakefall. Opplæring anses som viktig for kvalifisering til arbeid eller videreutdanning etter gjennomført straff.

Det legges stor vekt på helhetstenkning og samordning av innsats for de domfelte og innsatte i varetekt. Kriminalomsorgen har ansvaret for å initiere og følge opp forvaltningssamarbeidet samt samordning av planer rundt den enkelte innsatte. Opplæringssektoren gis blant annet ansvaret for å videreføre et hensiktsmessig opplæringstilbud ved overføring eller løslatelse. Det skal skje gjennom samarbeid

med skoleavdelingene i andre fengsler, eller med skolesektoren i hjemkommune/hjemfylkeskommune.

- [St.meld.nr.37 \(2007-2008\) Straff som virker – mindre kriminalitet – tryggere samfunn](#)

Meldingen legger stor vekt på at opplæring er en viktig side av normalitetsprinsippet og et kriminalitetsforebyggende tiltak. Den omtaler alternative former for straffegjennomføring, bolig, arbeid, utdanning og rusbehandling i alle fengsler. Meldingen understreker på nytt at innsatte har samme rett til opplæring som andre og at den kvalitetsforbedringen som det er lagt til rette for gjennom «Kunnskapsløftet» i større grad også må komme innsatte til gode.

- [Redusert tilbakefall til ny kriminalitet. Nasjonal strategi for samordnet tilbakeføring etter gjennomført straff 2017-2021](#)

Denne strategien tar utgangspunkt i kunnskap om domfeltes levekårsutfordringer, mangelfull samordning i forvaltningen, uklare ansvarsforhold og svakheter både i eksisterende samarbeidsavtaler og i det gjeldende regelverket på området. Et systematisk arbeid med å motvirke glippsoner vil bidra til at flere kommer i utdanning eller arbeid etter gjennomført straff, noe som igjen vil redusere tilbakefallet til kriminalitet og bedre integreringen.

Det er et mål at flere får opplæring som bidrar til kompetanse for videre opplæring, studier eller arbeid, at flere kan flytte inn i en egnet bolig, får mulighet til arbeidstrening, tilgang til behandling og nødvendig helsehjelp, og at dette følges opp etter endt straffegjennomføring. Et tiltak er da å styrke samarbeidet mellom kriminalomsorgen, arbeids- og velferdsforvaltningen og utdanningsmyndighetene i arbeidsdriften. Formålet skal være å gi bedre forutsetninger for kartlegging, opplæring og arbeidstrening, med sikte på økt overgang til arbeid og opplæring etter endt straffegjennomføring eller varetekt.

Kommunikasjon mellom etatene er et viktig element i tilbakeføringsstrategien. I de nye retningslinjene for løslatelse etter Strgjfl. § 42 som trådte i kraft 01.01.20 presiseres det at der hvor domfelte har oppfølging av helsetjenesten i fengsel og/eller er innvilget skoleplass under fengselsopphold, skal henholdsvis helse- og skoleavdelingen orienteres 2 måneder før forestående løslatelse så langt dette er praktisk mulig. For kortere dommer må gis orientering så snart dette er mulig. Formålet med slik orientering er å fremme en bedre og mer koordinert tilbakeføring.

- [St.meld.nr.30 \(2003-2004\) Kultur for læring \(«Kunnskapsløftet»\)](#)

Dokumentet legger opp til å kunne gjøre norsk skole i stand til å møte kunnskaps-samfunnets utfordringer. Bl.a. viser meldingen at det er behov for å identifisere grunnleggende ferdigheter som er sentrale for læring og utvikling, og som skal innlemmes i alle fag:

- Å kunne uttrykke seg muntlig
- Å kunne lese

- Å kunne uttrykke seg skriftlig
- Å kunne regne
- Å kunne bruke digitale verktøy

- [Meld. St. 28 \(2015–2016\): Fag – Fordypning – Forståelse — En fornyelse av kunnskapsløftet](#)

Fagfornyelsen er navnet på prosessen med å utvikle og innføre nye læreplaner i «Kunnskapsløftet». Nye læreplaner ble tatt i bruk fra 2020 og skal innføres trinnvis over tre år.

Fagfornyelsen er begrunnet med følgende:

1. Det elevene og lærlingene lærer skal være relevant. Samfunnet og arbeidslivet endrer seg med ny teknologi, ny kunnskap og nye utfordringer.
2. Elevene og lærlingene skal få mer tid til dybdelæring. Mange av læreplanene har vært for omfattende. For å legge gode rammer for dybdelæring, kan vi ikke bare fylle på med nytt innhold. Vi må gjøre tydelige prioriteringer.
3. Det skal bli bedre sammenheng i og mellom fagene og de forskjellige delene av læreplanverket skal henge bedre sammen.

- [St.meld. nr. 27 \(2004-2005\) – Om opplæring innenfor kriminalomsorgen, «Enda en vår»](#)

Dette er den første stortingsmeldingen om opplæring innenfor kriminalomsorgen. Den staker ut en ny kurs ved bl.a. vektlegging av at opplæringen skal bli mer yrkesrettet og at realkompetansevurderinger skal brukes i større grad. Videre skal det legges mer vekt på korte, kompetansegivende kurs og bruken av digitale verktøy skal økes. Meldingen peker på at det skal tas spesielle hensyn til kvinnelige innsattes behov for yrkesfaglig opplæring, og at innsatte med minoritetsspråklig bakgrunn, med særlige lærevansker, ADHD og andre konsentrasjonsvansker har et særlig behov for tilpasset opplæring.

- [Meld. St. 14 \(2019-2020\) - Kompetansereformen](#)

«Lære hele livet» har som mål at ingen skal gå ut på dato som følge av manglende kompetanse. Alle skal få mulighet til å fornye og supplere sin kompetanse, slik at flere kan stå lenger i arbeid. Meldingen inneholder flere tiltak rettet mot å tette gapet mellom hva arbeidslivet trenger av kompetanse, og den kompetansen arbeidstakerne faktisk har.

- [Meld.St.21 \(2020-2021\) – Fullføringsreformen - med åpne dører til verden og fremtiden](#)

Regjeringen har som mål at ni av ti skal fullføre og bestå videregående opplæring i 2030. Fullføringsreformen inneholder tiltak for at flere ungdom og voksne skal bestå

med studie- eller yrkeskompetanse og være godt forberedt til videre utdanning og arbeidslivet.

For voksne foreslås det at modulstrukturert opplæring bør være hovedmodellen i fremtiden. Det forutsetter økt bruk av realkompetansevurdering og kartleggingsprøver.

AGDER
fylkeskommune

Agder fylkeskommune
Postboks 788, Stoa
NO-4809 Arendal

Besøksadresse Kristiansand:
Tordenskjolds gate 65

Org.nr.: 921 707 134
Bank: 3207.28.74993

Besøksadresse Arendal:
Ragnvald Blakstads vei 1

www.agderfk.no